

ІНФРАСТРУКТУРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Розглянуто основні складові інфраструктурного забезпечення розвитку підприємницької діяльності в сільській місцевості. Визначено основні недоліки функціонування та запропоновані заходи для покращення розвитку основних інфраструктурних інститутів.

The paper deals with the basic constituents of the rural entrepreneurship institutional development. It also defines the basic drawbacks of its functioning. The author suggests measures to improve. The development of the basic infrastructural institutes.

Ключові слова: інститути, інфраструктура, інфраструктурне забезпечення, сільське підприємництво.

© Усюк Т.В. - аспірант Житомирського національного агроекологічного університету

Однією з причин тривалої кризи українського села є низький рівень інфраструктурного забезпечення. Складовими елементами інфраструктури є державні, комерційні та суспільні інститути, які виступають механізмом розвитку і регулювання підприємництва на селі. Заходи, які спрямовані на підвищення їх ефективності не дають очікуваних результатів. Тому наукові засади формування та розвитку інфраструктурної підтримки підприємницької діяльності сприятимуть успішному формуванню правового та економічного консультування підприємців, фінансовій підтримці, кредитуванню, маркетинговому та інформаційному обслуговуванню. Визначення впливу інфраструктури на інституційний розвиток сільського підприємництва є актуальною проблемою, що зумовила вибір напрямку дослідження.

Останнім часом тематика інфраструктурного забезпечення підприємницької діяльності активно обговорюється та досліджується вітчизняними і зарубіжними науковцями. Питання інфраструктурного розвитку знайшли своє відображення у працях таких вчених-аграріїв, як В.Андрійчук, П.Борщевський, В.Зіновчук, Ю.Коваленко, М.Малік, В.Нелеп, П.Саблук, Г.Черевко, В.Юрчишин та інші. В сучасній економічній науці ще не повністю з'ясовано аспекти організації ринкових відносин в сільському підприємстві, послідовність, напрями досягнення чіткої системності у формуванні інфраструктурних елементів та особливості їх ефективного функціонування. З огляду на це, проблеми, пов'язані з формуванням і функціонуванням інфраструктурного забезпечення розвитку підприємницької діяльності на селі, залишаються невирішеними.

Інфраструктурне забезпечення є одним з визначальних елементів розвитку підприємництва в сільській місцевості. Економічна категорія "інфраструктура" трактується неоднозначно. З одного боку, науковці В. Федько та Н. Федько під "інфраструктурою" розуміють сукупність видів діяльності, що забезпечують ефективне функціонування об'єктів ринкової економіки і їх єдність у певному реальному ринковому просторі. З другого боку, Р. Іохімсен, суть "інфраструктури" вбачає у сукупності матеріальних, персональних та інституційних видів діяльності і їх організацій, що сприяють

створенню господарської єдності на території та вирівнюванню винагороди за однакові вкладення доцільно витрачених ресурсів, тобто роблять можливою повну інтеграцію і високий рівень господарської діяльності [3]. У зв'язку з цим, інституційна інфраструктура трактується, як сукупність установ, організацій, фірм, структур, які забезпечують процес підготовки, створення та розвитку різних форм господарювання на селі. Елементи інституційної інфраструктури функціонують з метою забезпечення сприятливого правового середовища, для ефективного розвитку суб'єктів підприємницької діяльності.

На економічний розвиток підприємництва в сільській місцевості впливають інститути регулювання та інститути інфраструктурного забезпечення. Інститути регулювання представлені сукупністю формальних інститутів і неформальних обмежень, в межах яких діють інститути ринку (комерційні і некомерційні організації). Склад інфраструктурного забезпечення сприятливого розвитку сільського підприємництва містить групи інститутів які сприяють ефективному веденню виробничої діяльності та безперерйному функціонуванню суб'єкта підприємництва в цілому (табл. 1).

Зазначені інститути інфраструктурного забезпечення розвитку сільського підприємництва сприяють ефективному веденню виробничої діяльності, швидкому товарообміну, формуванню позитивного іміджу підприємства та використанню інноваційних розробок у своїй діяльності.

На думку Целиковської А., однією з складових інфраструктурного забезпечення інституційного розвитку сільського підприємництва є установи та організації фінансово-кредитної системи. При цьому основною метою фінансово-кредитного забезпечення розвитку підприємництва є формування фінансового механізму для динамічного розвитку сільськогосподарського виробництва, що є основою економічного росту і становлення конкурентного середовища в економіці України [7].

Фінансово-кредитні установи свою діяльність у сфері кредитування сільськогосподарських підприємств практично не проводять у зв'язку з частими випадками банкрутства, відсутністю застави та необхідністю зібрання великої кількості документації для одержання кредиту підприємством. Сільські

Таблиця 1

Інститути інфраструктурного забезпечення розвитку сільського підприємництва

Назва інституту	Установи та організації, якими представлена інфраструктура	Функції
Маркетингова інфраструктура	Біржі, агроторгові доми, брокерські контори, сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, оптові продовольчі ринки, виставки, ярмарки, аукціони, торги, організації споживчої кооперації, підприємства роздрібною торгівлі	<ul style="list-style-type: none"> ▪ формування ринкового механізму ціноутворення на продукцію та послуги сільського господарства; ▪ забезпечення ефективного збуту виготовленої продукції.
Фінансово-кредитна інфраструктура	Кредитні спілки, кооперативні і комерційні банки, агропромислові фінансові групи, страхові компанії.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ акумулювання і координування фінансових потоків; ▪ забезпечення доступу до кредитних ресурсів та страхових послуг; ▪ надання субсидії, дотації, субвенції.
Інформаційно-консультативна інфраструктура	Інформаційно-консультативні центри, служби цінового моніторингу, обл. і райцентри реформування, науково-дослідницькі центри, аудиторські компанії, консалтингові фірми	<ul style="list-style-type: none"> ▪ формування системи інформаційної техніки і технологій, електронного зв'язку; ▪ забезпечення інформаційного обслуговування діяльності.
Аграрівська інфраструктура	Ремонтно-технічні станції, центри агротехнічного обслуговування, ветеринарні служби, служби захисту рослин, водопостачання, склади, фірми транспортного обслуговування, дорожні і будівельні організації.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ підтримування господарських взаємозв'язків в агробізнесі; ▪ забезпечення процесів виробництва і безперервного товарообміну на аграрному ринку.
Інноваційна інфраструктура	Інноваційні центри, технопарки, бізнес-інкубатори, інноваційні кластери.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ стимулювання інноваційного розвитку; ▪ забезпечення інституційного зв'язку освіти, науки і бізнесу.

Джерело: побудовано на основі власних досліджень та джерел [1, 3].

підприємницькі формування мають реальну змогу отримати кредитні кошти тільки в тих установах, де існують відкриті

лінії кредитування. Сучасний розвиток фінансової інфраструктури не можна вважати достатнім, не тільки через малу кількість працюючих фінансових установ, у тому числі банківських підрозділів, а й через відсутність належного якісного рівня їх розвитку. Фінансова підтримка підприємництва здійснюється через державні установи та організації, серед яких успішно функціонують: Український фонд підтримки підприємництва, Державний інноваційний фонд та Фонд підтримки фермерських господарств та ін. (рис. 1).

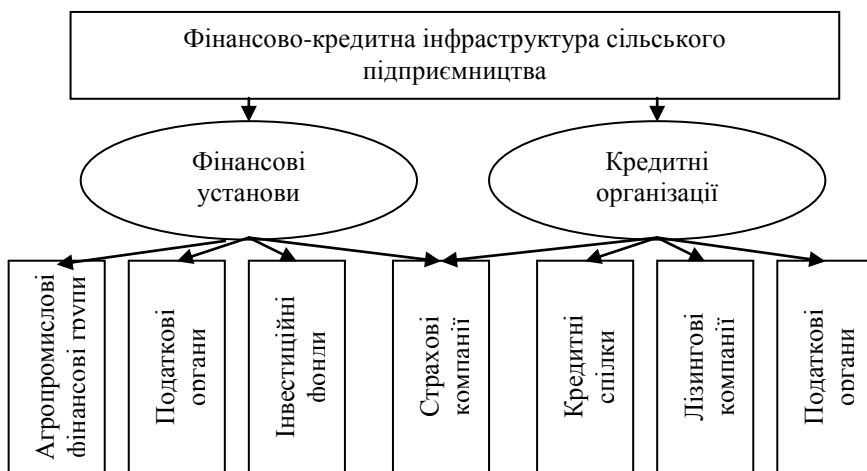

Рис. 1. **Суб'єкти фінансово-кредитної інфраструктури сільського підприємництва**

Джерело: побудовано на основі власних досліджень та джерел [7].

погіршується ефективність ведення господарства. Особливо актуальними в кредитуванні сільських підприємницьких формувань стали лізингові компанії, діяльність яких обмежений доступ до кредитів і, як наслідок, до сучасних технологій не дає можливості сільськогосподарським підприємствам використовувати виробничий потенціал повною мірою [4]. Підтримка підприємницької діяльності в сільській місцевості здійснюється через субсидування кредитів, надання дотацій на тваринництво, інтервенції на ринках. Такі заходи стимулюють виробників проводити заходи для одержання державної підтримки, але при цьому

спрямована на забезпечення інвестиційних процесів в аграрному секторі економіки України. Для отримання фінансового лізингу підприємствам необхідно представити керівництву компанії високоєфективний інвестиційний проект з швидкою окупністю витрат та документацію з наявності ліквідної застави. З цією метою в Україні створено Всеукраїнську асоціацію лізингу «Укрлізинг», ВАТ НАК "Укragenrolізинг", ТОВ «Агроальянс» та ін.

Ефективною складовою інфраструктурного забезпечення інституційного розвитку сільського підприємництва є маркетинг. Головною функцією маркетингової інфраструктури є пошук оптимальних способів зберігання, перевезення та споживання продукції, з урахуванням таких чинників, як ціна, обсяг і швидкість доставки, збереження якості й уникнення ризиків. Кожна складова системи маркетингу впливає на збільшення споживчої цінності товару. Результативність підприємницької діяльності на селі залежить від того, наскільки забезпечуються її потреби та потреби кінцевого споживача суб'єктами інфраструктури — маркетинговими посередниками (рис. 2).

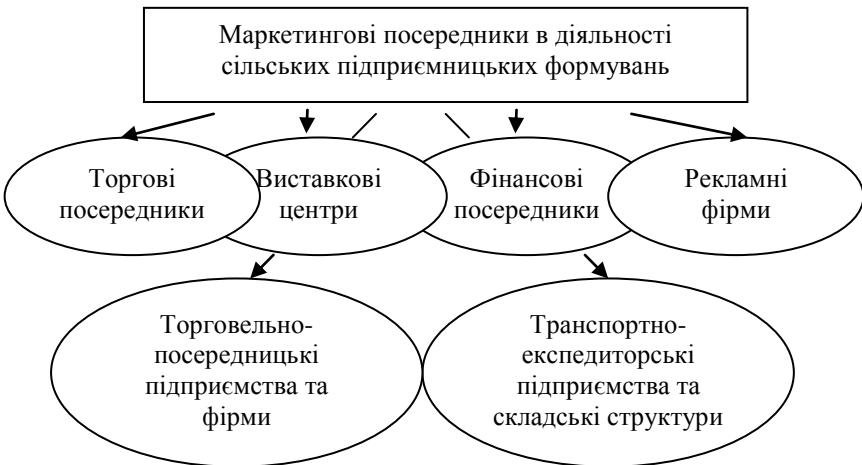

Рис. 2. Ключові суб'єкти маркетингового забезпечення розвитку сільського підприємництва

Процес формування та функціонування маркетингової інфраструктури розвитку сільського підприємництва стикається з перешкодами та недоліками інституційного характеру. Серед них, такі як невиконання біржами своїх функцій по визначенню індикативних цін; відсутність облаштованих і доступних для сільських підприємців оптових ринків худоби та свіжої сільськогосподарської продукції, зокрема, картоплі, овочів, фруктів, риби, молочної продукції тощо; відсутність кооперативних центрів оптового збуту сільськогосподарської продукції. Вирішення окреслених проблем забезпечить ефективне функціонування підприємницької діяльності на селі, оскільки сприятиме збільшенню обсягів реалізації сільськогосподарської продукції, зростанню кількості споживачів та підвищенню підприємницького іміджу товарів та підприємств, зокрема.

Ще одним з інститутів, що впливає на розвиток сільського підприємництва є інноваційна інфраструктура, яка на думку професора В. Соловійова, виступає як сукупність юридичних осіб, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, а також таких ресурсів і засобів, що забезпечують матеріально-технічне, маркетингове, фінансове, організаційно-методичне, юридичне, освітнє, інформаційно-комунікативне, консультативне та інше обслуговування інноваційної діяльності [5]. Н. Рудь акцентує увагу на пріоритетності розвитку інноваційної інфраструктури, оскільки вона забезпечує організаційну, правову та економічну підтримку інноваційної діяльності на різних рівнях і в різних формах, а також надає інноваційній інфраструктурі визначення як сукупності підприємств, організацій, установ, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності [6]. Основною метою функціонування інноваційної підтримки сільського підприємництва є збереження та розвиток науково-технічного потенціалу, що стримує спад виробництва, його структурну перебудову, а також сприяє використанню нових технологій у виробничому процесі.

Функціонування інноваційної інфраструктури у сільському підприємстві забезпечує:

- застосування у виробництві продукції та послуг сільського підприємства винаходів та розробок науки та техніки;

- розвиток експортного потенціалу сільських підприємницьких формувань;
- дослідження нових форм господарювання на селі з пристосуванням до сучасних умов світового ринку.

Для забезпечення ефективного розвитку підприємництва на селі необхідна розвинена інформаційно-консультативна інфраструктура, що дозволяє розширити можливості повного і своєчасної передачі інформації як по виробничих каналах, так і до споживачів та партнерів. Успішне функціонування інформаційної інфраструктури забезпечує можливість проведення збору, обробки, зберігання, поширення, пошуку та передачі інформації.

Інформаційна інфраструктура містить сукупність соціально-комунікаційних інститутів, банків даних і знань, засобів і систем зв'язку, що забезпечують існування і розвиток інформаційного простору функціонування сільського підприємництва, їхнього доступу до інформаційних ресурсів на основі відповідних інформаційних технологій, що включають програмно-технічні засоби й організаційно-нормативні документи.

Наступною складовою успішного розвитку сільського підприємництва є агросервісна інфраструктура. Зважаючи на звужені можливості сільських підприємницьких формувань щодо придбання техніки, проблема механізації виробництва сільськогосподарської продукції в них стала вирішуватися шляхом використання послуг створених регіональними приватними та державними машинно-технологічними станціями [2]. Такі структурні одиниці створюються на договірних засадах, шляхом надання допомоги у сільськогосподарських механізованих роботах. Установи та організації агросервісної інфраструктури виконують функції, що сприяють успішному функціонуванню сільських підприємницьких формувань у процесі їх виробничої діяльності (рис. 3).

Основними постачальниками агросервісної забезпечення підприємницької діяльності в сільській місцевості є такі, як: ПАТ Агрохімцентр (забезпечення сільських підприємницьких формувань мінеральними добривами); АТ «Украгробізнес», СП «Райз Агросервіс-інвест», ТОВ «Об'єднана агротехнічна

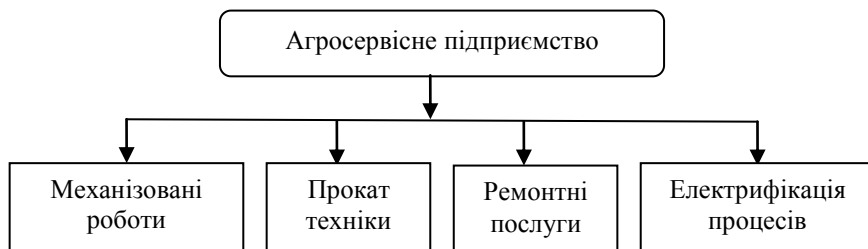

Рис. 3. **Основні функції агросервісних підприємств у забезпеченні розвитку сільського підприємництва**

компанія», ТОВ АПФ «Агромир», ВАТ «Украгросервіс» та ін. (реалізація підприємствам отрутохімікатів та засобів захисту рослин); ВАТ «Украгротех», ВАТ «Украгротранс», ЗАТ «Компанія «Райз» (поставка та обслуговування сільськогосподарської техніки та технічних засобів).

Для аграрних підприємств важливо, щоб вартість агросервісних послуг була низькою, а їх якість — високою. Виходячи з цих критеріїв, вони повинні вибрати, якими саме виробничими послугами доцільно користуватися, залучаючи агросервісні підприємства, а які економічно вигідніше здійснювати власними силами. Цей вибір залежатиме від конкретних умов діяльності аграрних підприємств.

Інфраструктурне забезпечення інституційного розвитку сільського підприємництва продовжує формуватись і удосконалюватися. Саме елементи інфраструктури сприяють створенню та функціонуванню приватного сектору і формують конкретне організаційно-економічне середовище для стимулювання та швидкої адаптації суб'єктів сільського підприємництва до ринкових умов. Успішне розв'язання окреслених інституційних проблем дозволить підвищити ефективність ведення виробничої діяльності, сприятиме удосконаленню та розвитку сільських підприємницьких формуваль.

Бібліографія

1. Адамик В.В. **Оцінка ефективності та рівня інституційного забезпечення розвитку людського капіталу Львівського регіону** / В.В. Адамик, І.О. Куревіна // Стратегічні пріоритети. – 2007. - № 2(3). – С. 79-86.
2. Андрійчук В. Г. **Економіка аграрних підприємств** / В. Г. Андрійчук. — К.: КНЕУ, 2002. — 624 с.

3. Белявцев М.І. **Інфраструктура товарного ринку** / М.І. Белявцев, А.В. Шестопалова. — К.: Центр навч. літ., 2005. — 416с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://pidruchniki.com.ua/marketing/sut_zmist_infrastrukturi_tovarnogo_rin

4. Гончаренко В.В. **Удосконалення економічного механізму кредитування сільськогосподарських товаровиробників** / В.В. Гончаренко // Матеріали I Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції 20-22 січня 2010 року: Актуальні питання сучасної економіки. Частина II. — Умань: 2010. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://udau.edu.ua/library.php?pid=708>.

5. Соловійов В. **Інноваційна інфраструктура в Україні** / В. Соловійов // [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.in.gov.ua/files/content/innovaciyna_infrastruktura.pdf

6. **Сутність та види інноваційної інфраструктури** / О.Є. Кузьмін, Т.М. Шотік // Вісн. Нац.ун-ту «Львів. політехніка». — 2008. — № 628: Проблеми економіки та управління. — С. 180-185.

7. Цельковская А.А. **Институциональное обеспечение финансово-кредитной поддержки малого предпринимательства в АПК региона** / А.А. Цельковская // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://science-bsea.narod.ru/2007/econom_2007/celykovskaya_institut.htm.

Рецензент: д.е.н., професор Стельмашук А.М.